

Kazimierz Radwański, Emil Zaitz

Kraków-Tyniec, st. 2, AZP 103-55/18

Informator Archeologiczny : badania 31, 195-196

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- osada neolityczna
- osada kultury łużyckiej
- osada późnolateńska
- zespół klasztorny o.o. benedyktynów ze średniowiecza (XI-XIII w.) i czasów nowożytnych, z romańskim i gotyckim kościołem, cmentarzem, fortyfikacjami obronnymi oraz zabudową gospodarczą

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone w terminie od sierpnia do października przez prof. dr. Kazimierza Radwańskiego i mgr. Emila Zaitza (Muzeum Archeologiczne w Krakowie i „ARCHEO” — Działalność Archeologiczno-Konserwatorska K. Kruczek). Finansowane przez MKiS (Program „1000-lecie Zjazdu Gnieźnieńskiego”). Trzeci sezon badań. Przebadano 75 m².

Pracami objęto teren przy północnej ścianie gotyckiego kościoła, wschodniej skrzydło klasztoru (kryptę pod kapitularem i pomieszczenie koło klatki schodowej) oraz południowe skrzydło klasztoru (zabudowania tzw. Biblioteki-Szkoły).

Badania miały na celu weryfikację dotychczasowych ustaleń odnoszących się do romańskiej i wczesnogotyckiej zabudowy na terenie Opactwa. W trakcie tegorocznych prac rozpoznano:

a. Relacje pomiędzy romańską a wczesnogotycką zabudową we wschodnim skrzydle klasztoru. Ustalono, że pomieszczenie wchodzące w skład tego skrzydła powstały po zasypaniu tzw. rowu grodowego i zostały dostawione do ściany romańskiej, która zamykała teren klasztoru od strony wschodniej. Zbudowano je nie wcześniej niż koło połowy XIII w. Obiekty te były później przebudowane w młodszych fazach późnego średniowiecza (XV-XVI w.) i w okresie baroku.

b. Powiązanie nawarstwień kulturowych z wczesnego i późnego średniowiecza z zasypiskiem rowu grodowego. Rów ten przecinał zarówno warstwy, jak też półziemiankowy obiekt sprzed XIII w., natomiast na jego zasypisku zalegały późnośredniowieczne warstwy niwelacyjne oraz poziomy użytkowe pomieszczeń znajdujących się we wschodnim skrzydle klasztoru.

c. W odniesieniu do wczesnogotyckiej zabudowy południowo-zachodniej partii wzgórza klasztornego ustalono, że znajdujące się tu budowle zostały w bardzo poważnym stopniu zniszczone przez późniejszą, gotycką i barokową zabudowę. We wnętrzu „Biblioteki-Szkoły” zachował się tylko rodzaj półkolistego aneksu, tworzącego zachodnią partię budowli, natomiast w rejonie „Starostwa” uchwyciono mur o długości około 2,5 m, będący prawdopodobnie podmurówką zachodniej ściany innej budowli (drewnianej?). Omawiane relikty są śladem obiektów, które istniały na kulminacji wzgórza klasztornego przed powstaniem gotyckich fortyfikacji obronnych. Dokładne datowanie, a także odtworzenie ich rzutu, nie jest możliwe. W murach i w sąsiedztwie omawianych budowli znaleziono romańskie kostki wapienne. W przypadku Opactwa w Tyńcu ich obecność nie musi jednak oznaczać ani związku z zabudową romańską, ani też datowania na okres wczesnego średniowiecza. W tym wypadku można je traktować jako ślad wtórnego wykorzystania romańskiego materiału budowlanego w obiektach gotyckich.

d. Prace w wykopach przy północnej ścianie prezbiterium kościoła św. Piotra i Pawła wykazały, iż mury gotyckiej świątyni posadowione zostały na starszych fundamentach, które wykonano całkowicie z kamieni wapiennych, w tym także z wtórnie użytych romańskich kostek wapiennych i piaskowcowych. Przepuszczalnie te należy łączyć z dotychczas nie wyróżnianą fazą kościoła gotyckiego, którego istnienie byłoby związane z okresem pomiędzy XIII a połową XV wieku. Jego mury zbudowano z materiałów pochodzących z rozbiórki świątyni romańskiej.

e. Północną ścianę prezbiterium kościoła usytuowano po zewnętrznej stronie fundamentów świątyni romańskiej i posadowiono na nawarstwieńkach niwelacyjnych z wczesnego średniowiecza, które tworzyły niewielki taras pomiędzy murami prezbiterium kościoła a urwistym stokiem wzniesienia klasztornego. Był on we wczesnym i późnym średniowieczu częściowo wykorzystywany do celów sepulkralnych.

f. Wzdłuż północnej ściany prezbiterium kościoła zadokumentowano potężny mur oporowy o grubości około 250 cm, który zbudowano w XVII lub XVIII wieku. Obiekt ten przypuszczalnie

wzniesiono w czasie barokowej przebudowy kościoła. Miał on prawdopodobnie wzmocnić mury prezbiterium i uchronić je przed dość intensywnymi w tym miejscu procesami stokowymi.

g. Zidentyfikowano nawarstwienia kulturowe z wczesnego i późnego średniowiecza, ślady poziomów użytkowych i budowlanych, nasypy niwelacyjne z wczesnego i późnego średniowiecza oraz z czasów nowożytnych (głównie z XVII i XVIII w.), a także relikty nawarstwień z prehistorycznym materiałem zabytkowym.

h. Odsłonięto relikty wkopów grobowych oraz jam gospodarczych i obiektów półziemiankowych z wczesnego i późnego średniowiecza, ślady gotyckich budowli naziemnych o konstrukcji słupowej, resztki średniowiecznych pieców glinianych i ceglanych.

Pozyskane zabytki to: ceramika, kafle renesansowe i barokowe, kości ludzkie i zwierzęce, polepa, ułamki przedmiotów metalowych (w tym żeliwna kula armatnia z bombardowania klasztoru w okresie konfederacji barskiej).

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Archeologicznym w Krakowie.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Materiałach Archeologicznych”.

Badania będą kontynuowane.

KRASNOWIEŚ, st. 1, gm. Boćki, woj. białostockie

- grodzisko wczesnośredniowieczne (XI-XII w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w październiku przez mgr. Dariusza Krasnodębskiego (Instytut Archeologii i Etnologii PAN). Finansowane przez PSOZ i Komitet Badań Naukowych. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 42 m².

W trakcie badań odsłonięto układ stratygraficzny związany z konstrukcją wału. Strop wykopu przykrywał humus o miąższości około 20 cm. Znaleziono w nim 51 fragmentów ceramiki oraz przedmiot z żelaza, będący najprawdopodobniej stopka włóczni. Pod tą warstwą znajdował się właściwy nasyp wału. Od strony wnętrza grodziska przylegała do niej warstwa o barwie ciemnoszarej, zawierającej dużą ilość spalonego drewna i drobne kamienie. Geneza tej warstwy wiąże się najprawdopodobniej ze spaloną konstrukcją drewnianą (płotem, palisadą?), znajdującą się pierwotnie na koronie wału, lub też może raczej z jakimś płotem ustawionym od strony wewnętrznej wału. W narożniku południowo-zachodnim wykopu, pod wałem, znaleziono płytki rów o szerokości około 2 m i głębokości od poziomu calca około 40 cm. Na jego dnie znaleziono bardzo dobrze zachowane fragmenty drewna dębowego. Jeden stanowił pozostałość wydrążonej (?) kłody o długości około 2 m i średnicy około 30 cm, drugi zaś pozostałość nieobrobionego pnia o długości ponad 60 cm (tyle znajdowało się na badanym obszarze) i średnicy około 20-30 cm. Wydaje się, że rów ten może stanowić pozostałość starszej fosy otaczającej grodzisko lub może raczej osadę obronną, znajdującą się na obszarze zamkniętym później wałem.

Pod warstwami związanymi z nasypem wału znaleziono 2 doły postłupowe. W najniższej warstwie znajdującej się pod nasypem wału znaleziono 30 fragmentów ceramiki pochodzących z jednego naczynia. Przebieg tego rowu odpowiada obecnemu przebiegowi wałów; znajduje się on w pobliżu ich zewnętrznego obrysu.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN.

Badania nie będą kontynuowane.

Królików, kościół, gm. Grodziec, woj. konińskie – patrz: nowożytność

KRUKOWO, st. 1, gm. Chocień, woj. wrocławskie

- grodzisko wczesnośredniowieczne

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w terminie od sierpnia do września przez mgr. mgr. Aleksandra Andrzejewskiego i Arkadiusza Horonziaka (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, PSOZ Wrocławek). Finansowane przez PSOZ. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 270 m²

Badaniami objęto w południowej, północnej i wschodniej części obiektu. W pozostałej, zachod-